

Sentencing to Imprisonment. A Socio-Legal Study of Decisions to Incarcerate in Criminal Cases in Danish County Courts

Af Rasmus Wandall

Projektets retssociologiske formål er at belyse strafferetlige domme til ubetinget fængsel, som de kommer til udtryk i byretters daglige beslutningsvirksomhed. Emnet er sparsomt belyst gennem tidligere empirisk forskning. Det undersøges kvantitativt i *undersøgelse 1* hvilke faktorer, som har en effekt på valget af ubetinget fængsel, dels undersøges det kvalitativt i *undersøgelse 2* hvordan domme til ubetinget fængsel konstrueres gennem en byrets daglige beslutningsproces. De to undersøgelser er komplementære.

Undersøgelse 1

I undersøgelsen indgår sanktionsvalg i 227 sager om indbrud i privat ejendom og sanktionsvalg i 273 sager om vold, behandlet ved seks danske byretter i år 2000. Indbrudssagerne udgør et års sager, voldssagerne 1/3 tilfældigt udvalgte sager. For hver sag er domsbøger og retsbøger gennemgået, og supplerende sociale oplysninger om gerningspersonerne indhentet gennem Danmarks Statistik. Der inddrages på denne baggrund et større antal effektvariable relateret til den kriminelle gerning, tiltaltes kriminelle fortid, tiltaltes personlige og sociale forhold samt til en række processuelle forhold. På denne baggrund er to datasæt skabt til videre undersøgelse. Datasættene er analyseret ved hjælp af simple korrelationsanalyser og ved hjælp af multiple logistiske regressioner (additive og interaktionsmodeller), for derved at kontrollere for effekten af flere variable på samme tid. De respektive slutmodeller forklarer hvad der svarer til henholdsvis 81 % (indbrudssager) og 57 % (voldssager) af variationen.

Resultaterne viser generelt, at den kriminelle gerning, den tiltaltes personlige og sociale forhold, tiltaltes tidligere kriminalitet, såvel som flere processuelle forhold har en selvstændig effekt på domme til ubetinget fængsel. Ingen af de tre typer af faktorer kan udelades helt af de statistiske analyser. Herunder tyder resultaterne særligt på, at:

- 1) gerningens grovhed mod forventning spiller en yderst begrænset rolle i sager om indbrud i privat ejendom. Det er kun i de få sager som behandles som domsmandssager, at ekstremt høje værdier af det stjålne kan vises at have en effekt. Antallet af indbrud kan ikke i nogen typer af sager vises at have en signifikant effekt.
- 2) der foregår en social forskelsbehandling: I indbrudssagerne derved, at tiltaltes ekstremt lave eller manglende indkomst har en positiv effekt på beslutningen om at anvende ubetinget fængsel; i voldssagerne derved, at særligt tiltaltes stabile familiemæssige og samlivsmæssige forhold har en negativ effekt på valget af ubetinget fængsel.
- 3) tiltaltes manglende fuldstændige tilståelse, henholdsvis behandlingen af sager som domsmandssager, har en positiv effekt på valget af ubetinget fængsel.
- 4) i sager om indbrud i privat ejendom synes identiteten af byretten at have en signifikant effekt på valget af ubetinget fængsel.

Undersøgelse 2

Projektets anden empiriske undersøgelse er kvalitativ og baseret på 3½ måneders daglige observationer af kommunikation i og omkring retssalene i en større dansk byret, Retten i Roskilde, samt på interviews med de centrale retssalsaktører – dommerne, forsvarsadvokater og anklagere – ved samme ret. Der gennemførtes 13 semi-strukturerede interviews, alle optaget, transskriberet og kodet.

Undersøgelsen tager udgangspunkt i tidligere udenlandsk forsknings påvisning af, at der gennem den daglige interaktion mellem dommer, anklager og forsvarer skabes en fælles historie og derigennem en fælles forståelsesramme for beslutningsvirksomheden i retssalen. Undersøgelsen beskriver hvordan domme til ubetinget fængsel konstrueres i denne forståelsesramme og dermed de meningsbærende strukturer, som domme til ubetinget fængsel bliver til i gennem daglig beslutningsvirksomhed. Særligt er det interessant ved disse strukturer, at de forener mange forskelligartede og umiddelbart konfliktfyldte betydninger i beslutningsprocessen. Mange af disse konfliktfyldte betydninger kendes ikke fra formelle beskrivelser af sanktionsvalget. Dernæst udforsker undersøgelsen de kommunikationsformer, som beslutningsvirksomheden konstrueres gennem. Det er i denne forbindelse særligt interessant, at valget af ubetinget fængsel konstrueres både gennem åbne og gennem skjulte former for kommunikation. Retssalens formelle organisering af kommunikation danner således ikke de ydre kommunikative rammer, men indsætter blot et skel mellem åben og skjult kommunikation i retssalen. Gennem åben kommunikation konstrueres domme til ubetinget fængsel som en afvejning mellem gerningens grovhed og tidligere ligeartet kriminalitet på den ene side og tiltaltes gode personlige forhold og ungdom på den anden side. Inddrager man derimod også skjulte former for kommunikation, ses det, at domme til ubetinget fængsel konstrueres som spørgsmål om langt flere og retligt set mere problematiske forhold.

Hele undersøgelsen er omtalt i en upubliceret ph.d.-afhandling fra Københavns Universitet, 2004.